

47. 64. 554

Бел

Пролетары всіх країн, єднайтесь!

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА**

ВЫДАННЕ ЦК КП/Б/Б

№ 9 СЕНЯНЬ 1946

ВЫДАВЕЦТВА „ЗВЯЗДА“

Родная справа советских женщин

Указом Президиума Верховного Совета БССР на пятницу 9 лютого назначены выборы в Верховный Совет Белорусской Советской Социалистической Республики. День выборов у верховного органа республики з'яўляецца вялікім святам, бо выборы у нас у советской стране сапраўды ўсенародныя, сапраўды ўсеагульныя.

9 лютого 1947 года белорускі народ выбіраў свой парламент самых лепшых, самых адданных сыноў і дачок, людзей, якія ўсім сваім жыццём даказалі, што інтарэсы народа для іх вышэй за ўсё, людзей, якія не шкадавалі сваёй крыві і жыцця ў імя перамогі над ворагамі і якія з такім-жа гарэннем, як у былыя ваенныя гады, працуюць цяпер на адраджэнню народнай гаспадаркі рэспублікі.

У гэтыя дні, у дні падрыхтоўкі да выбараў савецкія выбаршчыкі многа перадумаюць аб мінулым, сучасным і будучым сваёй Радзімы. Вялікія выпрабаванні выпалі на яе долю. Але пад мудрым кіраўніцтвам камуністычнай партыі і роднага таварыша Сталіна краіна наша гераічна пераадолела іх.

Велізарнейшыя выпрабаванні выпалі і на долю працоўных Беларусі. Фашысцкія галаварэзы ператварылі квітнеючыя гарады і сёлы нашай рэспублікі ў руіны. Савецкія людзі яшчэ перажываюць цяжкія, выкліканыя вайной. Кожнаму зразумела, што нельга ліквідаваць іх на працягу аднаго-двух год. Але ўжо цяпер, калі мінула толькі паўтара года пасля сканчэння вайны, выразна відаць як узнікае з руін, як адраджаецца наша родная Беларусь! Яна наліваецца новымі жыццёвымі сокамі, мацнее з кожным днём.

Вось некалькі вельмі важных лічбаў: у гарадах і раёнах Савецкай Беларусі адноўлены і ўжо даюць прадукцыю каля 6 тысяч буйных, сярэдніх і малых прадпрыемстваў. Толькі на 5 процантаў у параўнанні з даваенным была захавана энергетычная прамысловасць рэспублікі; цяпер яна ўжо адноўлена на 60 процантаў. А электрастанцыі г. Мінска даюць электраэнергію больш чым давалі да вайны. У рэспубліцы адноўлены тры чвэрці даваенных пасевных плошчаў. Больш паўтара мільёна жыхароў перайшлі з зямлянак у добраўпарадкаваныя дамы. Вялікую дапамогу ў будаўніцтве гэтых дамоў аказала дзяржава. Тысячы юнакоў і дзяўчат навучаюцца ў 28 вышэйшых навучальных установах рэспублікі. Адноўлены і працуюць каля 11 тысяч школ.

Гэта толькі невялікі пералік фактаў і лічбаў, якія радуюць і прымушаюць часцей біцца сэрцы савецкіх грамадзян, якія натхняюць на новыя подвигі. Усё гэта здабыта ў выніку ўпорнай работы савецкіх людзей па ажыццяўленню першага года сталінскай пяцігодкі, здабыта пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, пры велізарнай брацкай дапамозе ўсяго савецкага народа, саюзнага ўрада і асабіста таварыша Сталіна.

Уся краіна дапамагае Савецкай Беларусі залечваць раны, нанесеныя вайной. Толькі ў 1945 годзе рэспубліка атрымала дадаткова ад саюзнага ўрада 1 мільярд 200 мільёнаў рублёў грашыма. Атрымана таксама вялікая колькасць машын і станкоў, абутку і адзення. Вось чаму, рыхтуючыся да выбараў, працоўныя нашай рэспублікі горада дзякуюць усяму савецкаму народу, савецкаму ўраду і асабіста таварышу Сталіну за велізарныя клопаты аб беларускім народзе.

Як да вялікага свята, рыхтуюцца да выбараў у Верховный Совет і жанчыны нашай рэспублікі. Яны добра ведаюць, што толькі ў Савецкім Саюзе, у краіне сацыялізма, жанчыны з'яўляюцца сапраўды роўнапраўнымі чалавекамі, што Сталінская Канстытуцыя забяспечыла ёй не толькі законнае, але і фактычнае выкарыстанне сваіх правоў.

Удзел у перадвыбарчай кампаніі і ў выбарах жанчыны лічаць сваёй роднай справай. Дзесяткі тысяч савецкіх патрыётак з'яўляюцца агітатарамі. Яны нясуць у масы жывое, большэвіцкае слова. Якая гэта ўдзячная задача!

Жанчыны з'яўляюцца актыўнымі ўдзельніцамі ўсёй выбарчай кампаніі. У склад цэнтральнай выбарчай камісіі ўваходзяць Еўдакія Іванаўна Баўсуноўская, калгасніца арцелі імя Розы Люксембург, Нараўлянскага раёна; Еўдакія Грыгораўна Чумакевіч, сялянка вёскі Крывічы, Пінскага раёна; Тацяна Нікіцічна Веліканова, работніца магілёўскай швейнай фабрыкі імя Валадарскага, і Екацярына Ульянаўна Кавальчук, работніца Жалудоцкай МТС, Гродзенскай вобласці. Многа жанчын выбрана ў склад абласных і ўчастковых выбарчых камісій. Толькі ў нас у Савецкім Саюзе жанчыны могуць займацца такімі важнейшымі дзяржаўнымі справамі.

Выбары ў Верховный Совет БССР выклікалі вялікі палітычны і вытворчы ўздзеянне ў рэспубліцы. Працоўныя горада і вёскі абавязваюцца сустрэць іх новымі вытворчымі поспехамі, і гэтыя абавязацельствы ператвараюцца ў жыццё. Яшчэ 10 снежня прамысловасць г. Мінска выканала гадавы план на 105 процантаў. Поўным завяршэннем плана хлебапаставак і звышпланавай здачай і продажам хлеба дзяржаве адказваюць працоўныя вёскі на заклік дастойна сустрэць дзень выбараў.

Няхай-жа на фабрыках і заводах, новабудовлях і калгасах яшчэ ярчэй запаліцца агні спаборніцтва за дастойную сустрэчу выбараў у Верховный Совет БССР! Няхай жанчыны нашы—работніцы, сялянкі, работнікі інтэлігентнай працы зоймуць у гэтым спаборніцтве пачэснае месца.

Шырэй удзел жанчын у перадвыбарчай кампаніі! Прадэманструем гэтым сваю любоў і адданасць арганізатару нашых перамог камуністычнай партыі і вялікаму праводу народаў таварышу Сталіну.

лару
тькі
ва ад
ублє
коль
вення
ацоу
сяму
біста
ы аб

выба
рєс
у Со
чына
лаве
яспе
чнає

выба
авай
яўля
ывое
я за

ельні
цэнт
дакія
імя
аёна
аёскі
чна
йнай
ля-
цкай
нчыл
вы-
аюзе
кней-

калі
пуб-
ршя
і гэ
шце
нска
таў
авак
зяр-
клік

абу-
агні
араў
ыны
тэл-
тве

отай
боў
т

Генералісімус Савецкага Саюза
Іосіф Вісарыёнавіч СТАЛІН у Крэмлі.
Фота В. Каўрацкага

6A668

СЦЯГ НАШЫХ ПЕРАМОГ

5-га снежня народы Совецкага Саюза адзначылі слаўнае дзесяцігоддзе Сталінскай Канстытуцыі. На VIII Надзвычайным з'ездзе Совецкага ў 1936 г. была зацверджана новая Канстытуцыя — асноўны Закон многанациянальнай сацыялістычнай дзяржавы. Стваральнікам і натхніцелем яе быў таварыш Сталін. Вось чаму наш народ назваў Канстытуцыю іменем яе тварца — Сталінскай Канстытуцыяй.

У гэтым сусветна-гістарычным дакуменце запісан шлях, пройдзены нашым народам за гады савецкай улады, шлях барацьбы савецкага народа пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі, за таржаства сацыялізма ў нашай краіне.

Сталінская Канстытуцыя законадаўча замацавала ўсё здабытае і заваяванае савецкім народам. Проста і сцісла трактуюць яе артыкулы аб фактах вызвалення працоўных ад капіталістычнага рабства, адмене прыватнай уласнасці на прылады і сродкі вытворчасці, аб фактах перамогі сацыялізма ў нашай краіне, аб фактах разгорнутага і да канца паслядоўнага дэмакратызма.

Сталінская Канстытуцыя духоўна ўзбройвае наш народ, узнімае пачуццё яго законнага гонару за сваю Радзіму, умацоўвае веру ў свае сілы, мабілізуе на барацьбу за новыя дасягненні. Мінуўшае дзесяцігоддзе з'явілася яркім пацверджаннем гэтага. Савецкі народ бачыць у сваіх бліскучых перамогах на франтах Айчыннай вайны і на працоўным фронце магутную, непераможную сілу, савецкай дэмакратыі, сілу Сталінскай Канстытуцыі.

Працоўнымі Совецкага Саюза завершана цэлая гістарычная паласа барацьбы за сацыялістычнае пераўтварэнне нашай краіны, за ператварэнне ў жыццё справы, пачатай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй. Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі савецкі народ перамог у другой сусветнай вайне, адстаяў свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы, паспяхова залечвае раны, нанесеныя вайной, у цяжкіх умовах пасляваеннага часу рухае ўперад эканоміку і культуру.

Сталінская Канстытуцыя з'яўляецца самай дэмакратычнай у свеце. У ёй паслядоўна і поўна ўвасоблены самыя перадавыя ідэі аб свабодзе і шчасці народа. Поўнаасцю ажыццёўлена ў нашай краіне права на працу, на адпачынак і на адукацыю. Уся ўлада ў СССР належыць працоўным горада і вёскі ў асобе Совецкага дэпутатаў працоўных. Саветы дэпутатаў працоўных з'яўляюцца палітычнай асновай СССР.

У нашай краіне народ з'яўляецца поўнаўласным гаспадаром свайго жыцця. Яму забяспечана магчымасць ажыццёўлення ўсіх прадстаўленых па Канстытуцыі правоў як у законадаўчым парадку, так і матэрыяльнымі сродкамі. У гэтым факце карэннае адрозненне Сталінскай Канстытуцыі ад усіх канстытуцый буржуазных краін. Аб якой дэмакратыі, або аб якой роўнасці грамадзян можа ісці гутарка,

калі ўсе сродкі вытворчасці, усе багацці народа знаходзяцца ў руках маёмасных класаў, палітычныя правы абвешчаны толькі на словах. У капіталістычных краінах мільёны людзей пазбаўлены работы, велізарная колькасць дэмабілізаваных з арміі не можа знайсці прымянення сваім рукам.

У Злучаных Штатах Амерыкі негры афіцыйна карыстаюцца выбарчымі правамі, а фактычна ім не даюць магчымасці свабоднага ажыццёўлення даных правоў, у гэтым ім усяляк перашкаджаюць. Уведзены «падаток за галасаванне» ў штатах, дзе негры складаюць большасць насельніцтва, пазбаўляе негрыцянскае насельніцтва магчымасці выкарыстаць выбарчае права.

У капіталістычных краінах жанчыны не маюць роўных правоў з мужчынамі. Даволі сказаць, што ў такой адносна дэмакратычнай краіне, як Францыя, жанчыны атрымалі выбарчыя правы толькі ў 1944 годзе.

У СССР жанчыны карыстаюцца роўнымі правамі з мужчынамі ва ўсіх галінах палітычнага, гаспадарчага і культурнага жыцця. У вярхоўны орган савецкай улады ў лютым 1946 года выбрана з 1339 дэпутатаў — 277 жанчын. Самааддана працуюць жанчыны на прадпрыемствах, установах і сельскай гаспадарцы і атрымліваюць зарплату за сваю працу на роўні з мужчынамі.

Вялікі і неацанімы ўклад у справу перамогі над ворагам унеслі савецкія жанчыны ў перыяд Айчыннай вайны. Мужна змагаліся яны на франтах і самааддана кавалі перамогу над ворагам у тылу. Савецкі ўрад высока ацаніў доблесную працу жанчын і многіх узнагародзіў ордэнамі і медалямі. Вялікімі клопатамі і ўвагай карыстаецца жанчына-маці ў нашай краіне. Дзесяткам тысяч жанчын прысвоена званне «Матэ-героіня», сотні тысяч узнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі савецкі народ у нашай краіне паспяхова будаваў сацыялістычнае грамадства. Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі і вадзіцельствам вялікага Сталіна ён абараніў сваю Радзіму ад нямецкага нашэсця. Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі паспяхова ідзе выкананне новага пасляваеннага пяцігадовага плана. У выкананні гэтага плана зацікаўлен кожны грамадзянін савецкай краіны. Аб гэтым сведчыць сацыялістычнае спаборніцтва, якое разгортваецца ўсё мацней і мацней. Мільёны працаўнікоў з'яўляюцца актыўнымі ўдзельнікамі вялікага будаўніцтва. Сваю працу, свой асабісты інтарэс яны звязваюць з інтарэсамі дзяржавы. У гэтым ярка праяўляецца вялікая сіла сацыялістычнага дэмакратызма.

Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, правядыра народаў таварыша Сталіна народы Совецкага Саюза ўпэўнена ідуць да новых вяшчых чалавечага шчасця, да поўнай перамогі камунізма ў нашай краіне.

Вялікае шчасце

М. ПРУДНІКАВА

Дзесяць год мінула з таго знамянальнага дня, калі я была ў Маскве, але да гэтага часу здаецца, нібы ўчора я была там, нібы ўчора ўваходзіла разам з патокам дэлегатаў у вялікі Крэмлёўскі зал.

Нельга забыць тую радасць, якую перажыла я і ўсе мы — дэлегаты VIII Надзвычайнага з'езда Саветаў, калі ўбачылі вялікага генія, самага дарагога чалавека, любімага, роднага таварыша Сталіна.

Затоіўшы дыханне, слухалі мы даклад таварыша Сталіна — гэтую песню перамогшага сацыялізма. Бачыла я, як многія старыя таварышы плакалі ад шчасця, як разгладжваліся маршчыны на іх тварах.

Ні слова не прапусціла, слухаючы вялікага правадыра.

— Права на працу, на адпачынак, на адукацыю... — проста і мудра гаварыў таварыш Сталін аб вялікім і складаным.

Мы прыпаднеслі падарунак вялікаму Сталіну — пісьмо ад беларускага народа. Яно было вышыта на шоўку чырвонымі шаўковымі ніткамі.

Я мела шчасце быць выбранай у Рэдакцыйную камісію па ўстанаўленню канчатковага тэкста Канстытуцыі СССР. Я, былая батрачка, настаўніца сельскай школы, атрымала персанальнае запрашэнне «Члену Рэдакцыйнай камісіі для ўстанаўлення канчатковага тэкста Канстытуцыі Саюза ССР».

3-га снежня 1936 года засядала Рэдакцыйная камісія. Я прышла на 30 мінут раней назначанага часу. Зал быў ужо амаль поўны. Утульна ў цудоўным Свядлоўскім зале Крэмля. 20 калон падтрымліваюць купалападобны звод зала. Святло падае зверху. Мэбля — дуб і чырвоны аксаміт. Крэмавыя гардзіны на вокнах. Бюст вялікага Леніна ў прэзідыуме.

Роўна ў назначаны час з бакавых дзвярэй вышлі кіраўнікі партыі і ўрада, члены палітбюро на чале з таварышом Сталіным. Бурнымі, доўга незмаўкальнымі воплескамі сустрэлі мы іх.

М. Пруднікава.

Іосіф Вісарыёнавіч прывітаўся з намі і пад нашы воплескі сеў у крэсла, простае, дубовае. Побач з ім селі таварышы Молатаў і Варашылаў. Гаспадарскім вокам таварыш Сталін аглядзеў памяшканне, столь, адкуль падала святло — ці хочаць нам святла, ці зручна будзе працаваць, — пацікавіўся, ці маюць усе праект Канстытуцыі, алоўкі, і дзелавіта, не трацячы ні хвіліны, пачаў работу. Разглядалі кожны артыкул, кожны раздзел, абмяркоўвалі пункт за пунктам, разбіралі, уносілі некаторыя папраўкі. Таварыш Сталін уважліва ўслухваўся, спакойна і дзелавіта рабіў свае заўвагі. Ніводнага нашага слова не прапусціў, ніводнай заўвагі не абышоў. Скончылася работа камісіі.

Усе ўсталі. Вочы нашы былі накіраваны да любімага і дарагога таварыша Сталіна. Я вельмі хацела падыйсці да яго, каб падзякаваць за ўсё-ўсё. Хвалявалася вельмі, нарэшце адважылася. Падыйшла да таварыша Сталіна. Са мной падняліся артыстка Карчагіна-Александровская, Нікалай Смятнін і Аляксей Стаханаў.

Таварыш Сталін паглядзеў на мяне і працягнуў мне руку. Я ўсхвалявана сказала: «Дзякую за школы, за дзяцей, за клопаты аб нас. Дзеці нашы самыя шчаслівыя, яны акружаны вашымі клопатамі...»

Ён выслухаў мяне і потым сказаў: «Не забывайце расказаць дзецям аб мінулым нашага народа». Глыбокія добрыя вочы ласкава глядзелі, губы ўсміхаліся і адказвалі ўсім нам адразу: «Працуйце добра, любіце працу». Ветлівым, ласкавым, уважлівым ён запамніўся мне на ўсё жыццё.

4 снежня была прадстаўлена Канстытуцыя на разгляд з'езда. З'езд Саветаў аднадушна адобрыў і зацвердзіў асноўны Закон — Канстытуцыю СССР. Народ назваў яе Сталінскай Канстытуцыяй.

Мне выпала вялікае шчасце быць у Маскве, у Крэмлі, працаваць разам з кіраўнікамі партыі і ўрада, бачыць, слухаць, паціскаць руку роднаму Сталіну. Гэтыя дні назаўсёды застануцца ў мяне ў памяці. Працуючы ў школе, я выхоўваю дзяцей у духу бязмежнай любові і адданасці нашай партыі і ўраду, роднаму таварышу Сталіну, нашаму народу-пераможцу.

Свяшчэнныя правы і абавязкі

М. ВАГАНОВА

Славутая амерыканская плаўчыца Гертруда Эдэрле з рэкордным выгішам пераняла Ламанін. Пасля звароту ў Амерыку ёй была наладжана трыумфальная сустрэча. Але неўзабаве імя вядомага майстра спорта сышло са старонак газет. Яно паявілася толькі нядзюна ў хронікальнай заметцы адной з амерыканскіх газет, дзе паведамлялася, што хворую, пераняшую голад, жабрацтва і беспрацоўе Гертруду Эдэрле з данамогай уплывовых апекуноў удалося змясціць у багадзельню.

Пройдзен шлях «велічы» і падзення чалавека. Так «увянчалася» заслужаная слава; так бясплаўна дажывае свой век чалавек, імя і подвиг якога выкарыстаны, як яркая і выгадная рэклама.

Чалавек, што перастае служыць крымінальнай прыбытку для прадпрыемальніка, выкідаецца за борт, як баласт. Такія найумольныя законы капіталізму, законы жудаснай сацыяльнай несправядлівасці.

Няцяжка ўявіць сабе лёс звычайнай жанчыны-працаўніцы капіталістычнага свету. Яна больш за ўсё падвержана зменлівасці лёсу.

Зусім іншае становішча жанчыны ў нашай краіне. Падзелена такімі-ж правамі, як і ўсе грамадзяне, яна жыве вялікім, яркім і шматгранным жыццём.

Правы савецкай жанчыны непакісны. Яны замацаваны вялікім Сталінскім законам. «Жанчыне ў СССР прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынам ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця» — запісана ў артыкуле 122 Канстытуцыі. Коротка, але велічна гучаць гэтыя радкі.

У ліку першых дэкрэтаў савецкай улады быў і дэкрэт аб роўнапраўі жанчын. Нясмысленыя клопаты партыі і ўрада аб жанчыне-мацеры, стварэнне шырокай сеткі дзіцячых устаноў, дзяржаўная дапамога многадзетным мацерам — усё гэта стварыла магчымасць нашай жанчыне заняць у жыцці краіны віднае месца роўнапраўнага будаўніка і гаспадара. Яна, як і ўвесь савецкі народ, пазнала радасць натхнёнай працы. Трывалае месца савецкай жанчыны ў грамадстве заваявана ў агульнай упорнай барацьбе за савецкую ўладу. Яе правы склаліся і ўмацаваліся разам з перамогай сацыялізма. Яе ясны розум, талент, палітычная спеласць і творчая энергія праявіліся ва ўсю шырыню. У ліку выбраннікаў народных — дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР — 20 процантаў жанчын. Толькі ад Беларускай рэспублікі ў Вярхоўны орган савецкай дзяржавы выбрана 14 жанчын!

Любоўю, клопатамі і ласкай акружыла наша савецкае грамадства жанчыну-маці. Савецкая жанчына — самая шчаслівая маці. Сталінскі закон, як зніну вока, аберагае яе мацярынскае дасціойства. Будучае не паляжае яе сваёй невядомасцю, яна не баіцца за лёс сваіх дзяцей — дзяржава данамагае ёй іх расціць і вывесці на шырокую, светлую дарогу жыцця.

Добрабыт савецкай жанчыны, яе сям'і грунтуецца на непакісных асновах сацыялізма. Сваё шчасце яна пазнае ў шчасці і прапіванні Радзімы. Народ і дзяржава — гэта адзінае цэлае. У гэтай непарыўнай узаемадапамозе — магутная, усёперамагаючая сіла сацыялістычнага грамадства, яго законаў, вызначаных і змацоўваючых у адно правы і абавязкі народаў краіны.

Надзяляючы грамадзян краіны неабмежаванымі

правамі, забяспечваючы магчымасць поўнага скарыстання гэтых правоў, вялікі Сталінскі закон патрабуе ад кожнага чалавека такіх адносін да выканання дзяржаўнага абавязку, якія будуць садзейнічаць умацаванню нашага дзяржаўнага ладу, захаванню і ўмацаванню грамадскай сацыялістычнай уласнасці, як свяшчэннай і неадыхальнай асновы савецкай улады, як крыніцы багацця і магутнасці нашай Радзімы, як крыніцы заможнага і культурнага жыцця ўсіх працоўных.

Служыць Радзіме стала законам жыцця савецкага чалавека. У імя Радзімы нараджаюцца нечуваныя рэкорды стаханаўскай працы, здаюцца ў фонд дзяржавы дадатковыя абозы хлеба, узводзяцца пабудовы, робяцца новыя адкрыцці навукі. За сваю сацыялістычную айчыну савецкі чалавек у цяжкую гадзіну аддае самае дарагое — сваё жыццё. У імя Радзімы пайшла на неўміручы подвиг руская дзяўчына Зоя Космадзем'янская, не пашкадавала жыцця свайго і свайго груднога дзіцяці Аляксандра Дрэіман, благаславіла на подвиг свайго сына Елена Нікалаеўна Кашава.

Удзячная Радзіме за правы, за знойдзенае шчасце, савецкая жанчына свята выконвае перад ёю свой грамадзянскі абавязак. Калі ўспыхнула вайна, калі для Радзімы насталі дні найвялікшых выпрабаванняў, дзсяткі тысяч жанчын адразу адсунулі свае хатнія справы на другі план і замянілі мужоў, сыноў, братоў, якія пайшлі на фронт. Не баючыся цяжкай работы, жанчыны працавалі каменчыкамі, машыністамі, лесарубамі, будаўнікамі, землекопамі, спусціліся ў шахты, сталі ля нафтавых вышак, ля домнаў і мартэнаў. Жанчына ў вёсцы стала рашаючай сілай. Лёс ураджаў яна ўзяла ў свае рукі.

Навекі праславілі сябе жанчыны Ленінграда. Гэта яны адзілі свет бяспрыкладнай стойкасцю, гэта яны перамаглі голад, холад, блакаду, смерць.

Савецкая жанчына была і на перадавых пазіцыях вайны, у жалезных радах байцоў. Кіруемая святым пачуццём савецкага патрыятызма, яна перанесла суровыя ўмовы франтовага і партызанскага жыцця і ўнесла неацанімы ўклад у нашу агульную перамогу над ворагам.

І цяпер, калі краіна залечвае глыбокія раны, нанесеныя вайной, калі наўсямесна разгарнулася грандыёзная пабудова на плане новай сталінскай пяцігодкі, савецкая жанчына — роўная сярод роўных на рыштываных гэтай будоўлі. Разам з народам усёй краіны яна будзе сваё сучаснае і будучае.

Шлях нялёгкі. Пабудова камунізму — гэта значыць падняць нашу эканоміку да такога ўзроўню развіцця прадукцыйных сіл, каб пераўзыйсці перадавыя капіталістычныя краіны ў эканамічных адносінах. Кэб выканаць гэтую грандыёзную задачу, неабходна падняць свядомасць народаў у цэлым, да канца ліквідаваць перажыткі капіталізма ў псіхалогіі людзей, усямерна павысіць камуністычную свядомасць кожнага чалавека ў наасобку.

Для савецкай жанчыны, як і для ўсіх нашых людзей, няма больш удзячнай задачы, як служыць сваёй Радзіме. У гэтым служэнні, у адзінстве яе вялікіх правоў і свяшчэнных абавязкаў — сэнс нашага жыцця, сэнс сапраўднага чалавечага шчасця.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the word "MILITARY".

Left column of printed text, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

Middle column of printed text, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

Right column of printed text, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

Малады інжынер

3. ГРЫБКО

З канвеера сыходзіў тысячны аўтапрыцэп. У зборачным аддзяленні стаяла напружаная цішыня. І парушаў яе толькі гул скальзячых па саначках шасі, ды кароткія абрыўчатыя фразы начальніка цэха, які даваў указанні старэйшаму майстру:

— Асцярожна... лявей спуск... так, так...

Тысячны прыцэп — вялікая падзея ў жыцці цэха. Таму і ўрачыстымі былі твары начальніка цэха, майстра і слесараў-зборшчыкаў Наталіі Гайсёнак і Нікалая Букаціча, якім назіралі за павольным рухам тысячнага.

Тут-жа стаяла і Зоя Якушава. Яна ўважліва сачыла за спускам прыцэпа. Нахмурыўшы бровы, яна здавалася строгай, але ў глыбіні яе карых вачэй святлілася радасць.

Зоя Якушава — інжынер. Вясной 1946 года яна скончыла Маскоўскі аўтамеханічны інстытут.

Калі дырэктар інстытута Фёдар Міхайлавіч Ломанаў зачытаў спіс выпускнікоў, накіроўваемых на Горкаўскі аўтамабільны завод, у ліку якіх упаміналася і прозвішча Зоі, дзяўчына рашуча падышла да дырэктара:

— Фёдар Міхайлавіч, пашліце мяне на Мінскі аўтамабільны завод.

— Чаму іменна на Мінскі?

— Я хачу працаваць там, дзе ўсё разбурана пры нашэсці немцаў. Я хачу быць удзельніцай гэтага будаўніцтва.

— Добра, вы паедзеце туды, — сказаў дырэктар.

Аўтапрыцэпны цэх — гэта адзін з першых цэхаў завода, які выпускае ўжо гатовую прадукцыю.

Вялікія цяжкія трэба было перамагчы, каб пусціць гэты цэх. У першыя дні нехапала рабочых рук — і майстры станавіліся ля станкоў, а начальнік цэха замяняў майстра. Не ведаючы стомы, працавалі гэтыя людзі, поўныя жадання як мага

хутчэй выпускаць гатовую прадукцыю.

Тэхналогія вытворчасці паграбавала вялікай колькасці інструментаў, і тое, чаго не паспяваў зрабіць інструментальны цэх, рабілі самі.

3. Якушава.

Разам з нараджэннем аўтапрыцэпнага цэха на Мінскім аўтамабільным заводзе ўпершыню пачала сваю працоўную дзейнасць інжынер-тэхнолаг Якушава. Пад яе кіраўніцтвам сыходзіў з канвеера першы аўтапрыцэп. Нямала трывог і хваляванняў перажыла тады яна, малады інжынер. Усё здавалася, а можа што-небудзь не прадугледзела, можа новы прыцэп будзе з дэфектам. Але ўключылі канвеер, і прыцэп павольна і роўна заскальзіў па саначках.

Да позняга вечара Зоя заседжвалася за чарцяжамі, прыдумваючы новыя і рацыянальныя прыстасаванні для станкоў. І радасна білася яе сэрца, калі пасля доўгіх упорных шуканняў знаходзіла новы, скарасны метадапрацоўкі.

А калі на такарна-рэвальверным станку па яе чарцяжах для абточкі ступіцы каляса была прыроблена план-шайба,

і галоўны тэхнолаг завода Міхаіл Юр'евіч Кане пахваліў яе — яна была бясконца шчасліва.

Гэтае прыстасаванне дало магчымасць аблегчыць працу рабочага і павялічыць хуткасць станка.

Комсамолка Зоя Якушава сваёй сур'ёзнасцю, удумлівасцю заваявала заслужаны аўтарытэт сярод усяго калектыва цэха. Старыя, багатыя жыццёвым і працоўным вопытам людзі не лічаць для сябе ганебным параіцца з ёю па тых або іншых пытаннях.

— Вось думаю, чаму няправільна рэжа метчык, — гаварыў ёй 60-гадовы майстар механічнага аддзялення Міхаіл Філіпавіч Касабуцкі. — Рашыў да вас звярнуцца. Зоя ўважліва агледзела дэталі і сказала, працягваючы яе старому майстру:

— Паспрабуйце павялічыць заборную частку.

Узяўшы з рук інжынера метчык, майстар, здавалася, хачеў сказаць ёй штосьці асабліва значнае, цёплае, ён нават крыху прыўзняў свае сівыя бровы, але потым проста, падзелавому сказаў: «дзякуй» і вышаў.

Гледзячы на адыходзячага майстра, Зоя падумала: «яму цяпер 60 год. А ці мог ён 22-гадовым юнаком стаць інжынерам?» І ў думках прамільгнула поўнае багатых уражанняў і радасцей дзяцінства, потым школа, уступленне ў комсамол, інстытут.

Заветнай марай бацькі яе Цімафея Якаўлевіча Якушава, заводскага вартаўніка, было, каб дачка яго стала інжынерам.

Цяпер, калі гэтая мара ператварылася ў жыццё, ён з гордасцю і ўдзячнасцю гаворыць:

— Гэта магла зрабіць толькі савецкая ўлада і Сталінская Канстытуцыя, якая дала нам права на працу і на вучэнне нашым дзецям.

Залатыя рукі

В. ІГНАЦЬЕУ

Груды развалін і попелу пакінулі немцы пасля сябе ў Віцебску. З болем у сэрцы глядзела Людміла Чэркас на спаленыя, мёртвыя карпусы свайго роднага прадпрыемства. І ёй ясна ўспомніўся той далёкі і шчаслівы час, калі яна ўпершыню ступіла на двор гэтай фабрыкі—перша-класнага прадпрыемства краіны.

...Гэта было вясной 1934 года, калі толькі што ўвайшло ў строй новае прадпрыемства — панчошна-трыкатажная фабрыка «КІМ». Сотні дзяўчат з розных гарадоў і сёл Беларусі пацягнуліся туды на фабрыку. Будучыя работніцы з захапленнем глядзелі на стройныя рады машын, як-бы выбіраючы сабе месца.

Сярод іх была і Людміла Чэркас. Яна яшчэ ні разу не бачыла вялікага прадпрыемства, але заўсёды марыла працаваць іменна на такім буйным заводзе або фабрыцы.

Яе з групай дзяўчат-навічкоў накіравалі да вопытнага майстра для навучання іх працаваць на машыне-авярлок. Люда ўважліва слухала тлумачэнні майстра, сачыла за рухам яе рук, запамінала і засвойвала дакладнасць усіх аперацый па шыццю трыкатажа. Неўзабаве яе пасадзілі за машыну. Як яна чакала і ў той-жа час баялася гэтага дня!

— А можа не спраўлюся?—непакоілася яна.

К пачатку змены да яе машыны прынеслі пакроеную трыкатажную бялізну. Справа авярлочніцы — шыць яе. Люда ўспомніла, як майстар трымаў трыкатаж і як пачынала шываць, і ўспомніла ўключыла матор. Першы дзень даў нятрэныны вынікі: малалая работніца амаль выканала паложаную норму, нывы на бялізне былі роўныя, акуратныя.

З цягам часу Людміла набыла вытворчы вопыт і назаўсёды палюбіла сваю спецыяльнасць. Яна стала адной з лепшых работніц фабрыкі. Ёй даверылі кіраваць брыгадай авярлочніц.

І вось на месцы стройных карпусоў—пустыя каробкі з мёртвымі глазніцамі акон, на месцы шырокага фабрычнага двара—зрытая варонкамі ад бомбаў пляцоўка, груды шчэбеню, цэглы.

Рабочыя фабрык і заводаў, усе працоўныя горада адразу-ж узяліся за аднаўленне разбуранай ворагам гаспадаркі. У рады аднаўленняў пайшла і Людміла Чэркас. З дзесяткам жанчын, былых работніц фабрыкі, яна расчышчала тэрыторыю двара ад завалаў, засыпала варонкі ад бомбаў, выносіла смецце са згарэўшых карпусоў. Дзяўчаты, не лічачыся з часам, мужна пераносілі ўсе цяжкасці, працавалі і пад дажджом і ў мороз. Яны першымі выказалі жаданне паехаць у лес на нарыхтоўку паліва, і працавалі там таксама, не ведаючы стомленасці.

Мінуў год вялікай, напружанай працы. К мантажу была падрыхтавана першая чарга фабрыкі. Вось скончан і мантаж абсталявання. Вялікая радасць ахапіла ўсіх рабочых.

І зноў, як некалькі год назад, Людміла Чэркас села за авярлок. Рукі адчулі прывычныя, добра знаёмыя рухі. Яна вярнулася да работы, якую палюбіла яшчэ да вайны.

Фабрыка атрымала дзяржаўнае заданне—выпуск верхняга трыкатажа. Раней кімаўцы выпускалі толькі трыкатажную бялізну. Працэс шыву верхняга трыкатажа быў зусім незнаёмы старым авярлочніцам. Кіраўніцтва фабрыкі, ведаючы Чэркас, даручыла ёй распрацаваць і асвоіць новы працэс.

У другі раз Людміла хвалюлася, калі сазілася за машыну. Ёй трэба было асвоіць пашыву светараў і потым перадаць свой метадаў усім работніцам фабрыкі.

Спачатку Людміла ўважліва разгледзела крой, прыкінула—з чаго спатручнай пачаць шыву і ўстанавіла строгую паслядоўнасць аперацый. Складаным аказалася ўшыць рукаў і залезлаць каўнер. Многа часу патрабавалася для гэтага. Некалькі дзён патрапіла яна на тое, каб паскорыць даны працэс.

І гэта ёй удалося: яна шывала 35 светараў—зменнае заданне. Але Чэркас не ачувала залавальнення. Яна бачыла, што можна зрабіць больш, і з дня ў дзень ламаглася паскарэння працэса работы.

Колькі разоў пасля змены Людміла заставалася ў цэху, каб зноў пе-

Л. Чэркас.

рагледзець увесь тэхналагічны працэс авярлоўкі верхняга трыкатажа.

І кожны раз уносіла якое-небудзь новае ўдасканаленне.

У такіх «шуканнях» прайшло некалькі месяцаў, і Людміла дабілася свайго—яна максімальна ўшчыльніла рабочы дзень. Аднойчы яна выканала за змену тры нормы. Вестка аб гэтым, як маланка, абляцела ўсе цэхі. Работніцы выказалі жаданне асвоіць метадаў Людмілы Чэркас. Яна ахвотна раскрывала ім «сакрэт» высокай прадукцыйнасці працы. На фабрыцы паявіліся двухсотніцы і трохсотніцы.

Метадаў Чэркас даў магчымасць перагледзець тэхнічныя нормы выпрацоўкі і павялічыць іх. Фабрыка пачала выпускаць больш прадукцыі і значна знізіла сабекошт.

— Я лічу, — заявіла аднойчы Людміла, — што можна яшчэ паскорыць працэс авярлоўкі.

І сапраўды, праз некаторы час яна змяніла паслядоўнасць аперацый і навялічыла гэтым прадукцыйнасць працы яшчэ ўдвая. Яна выпрацоўвае да 190 светараў замест 60 на плане.

Метады Чэркас сталі здабыткам фабрыкі. Яе вучаніцы тт. Шанухіна, Ткачова, Кабанова з першых дзён самастойнай работы перавыконваюць зменныя заданні.

— Залатыя рукі ў Людмілы, — гавораць работніцы, назіраючы, як зладжана і хутка перасоўвае яна трыкатаж на машыне, любуючыся яе роўнымі рухамі.

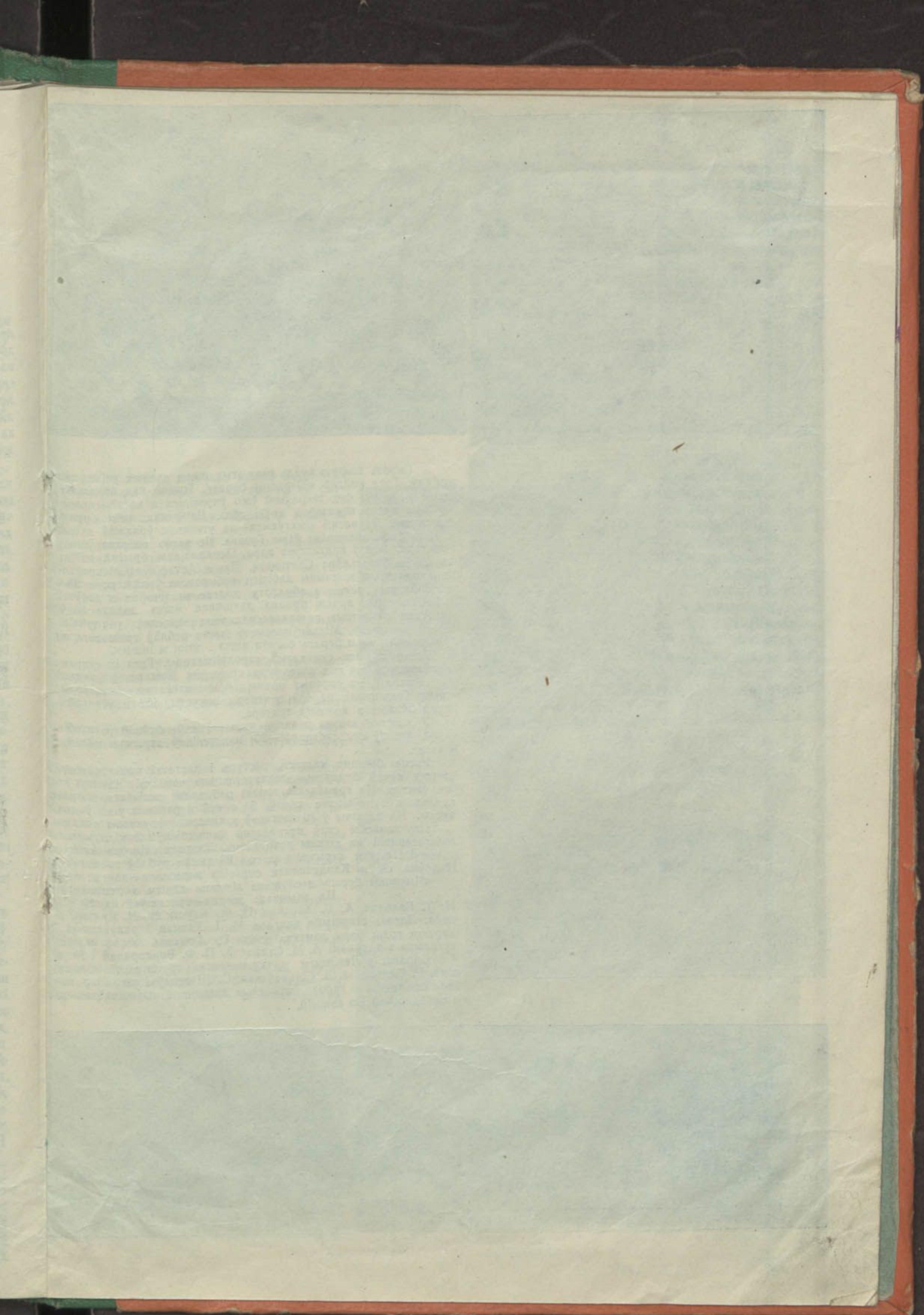
[Faint, illegible text in the left margin, possibly bleed-through from the reverse side.]

[Faint, illegible text in the left margin, possibly bleed-through from the reverse side.]

[Faint, illegible title or header text.]

[Faint, illegible text in the center column, possibly bleed-through from the reverse side.]

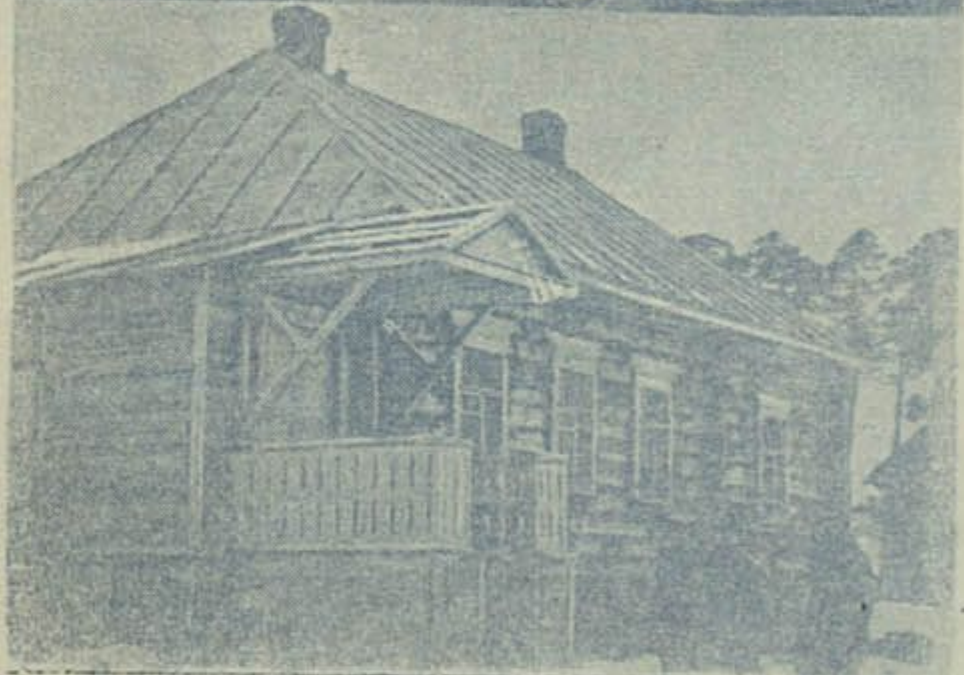
[Faint, illegible text in the right column, possibly bleed-through from the reverse side.]

Сіла калгаснага ладу

ФОТА І ТЭКСТ А. ДЗІТЛАВА

... Скрозь шыую вуаль пакрытых інеем галінак унізе, пад асагорам, выглядае шырокая вуліца акуратных домікаў. Гэта калгас «Чырвоны бераг». Толькі над некалькімі трубамі ўюцца тонкія дымкі: відаць, не гледзячы на ранні час, гаспадыні ўжо ўправіліся з хатнімі справамі.

З-за вугла паказаўся доўгі абоз. Дзяўчына, якая кіруе ім, кажа: «Гэтым канём, сказала нам:—Едзем у горад за ўгнаеннямі. Да вясны рыхтуемся—ад ўгнаення ўраджай залежыць».

Гэта была звонная Ніна Гузава. Яе звяно сабрала ў гэты годзе рэкордны ўраджай ячменю—156 пудоў з гектара. Яна ў калгасе не адна. Перадаўкам: брыгад па правым лічацца і Антаніна Грыгор'еўна Хаецкая, Анастасія Савельеўна Салтанава, Дар'я Астаф'еўна Макараўска. Надзежда Цігаўна Галавач. У цяжкі, засушлівы год гэтыя жанчыны дабіліся небывалага ўраджaju: на 25—30 цэнтнераў збожжавых з гектара.

Збожжам першага абмалоту калгас разлічыўся з дзяржавай. Тры тоны здыў звыш плана. Нядаўна па рашэнню схода арцелі прадалі дзяржаве яшчэ дадаткова 900 пудоў хлеба.

Адна з лепшых сельскагаспадарчых арцелей рэспублікі, дашчэнту разбураная ворагам,—яна зноў набыла даваенную славу. Мільён восемсот тысяч рублёў грашовага прыбытку атрымаў калгас у гэтым годзе. Сельгасарцель «Чырвоны бераг» багата яшчэ і многім іншым.

Гонар калгаса складаюць гароднінныя культуры. Гэта іх старанымі рукамі, па-гаспадарску, дабротна была зрабавана зямля пад агародніны культуры. Яны ранняй вясной выводзілі ў цяпліцы расадку, вырошчвалі яе і высаджвалі на гароды, потым прапалвалі кожную граду па 2—3 разы, штодзённа палівалі—і ўраджай атрымалі адменны: па 453 цэнтнеры капусты, 457 цэнтнераў морквы, 497 цэнтнераў карняплодаў і 160 цэнтнераў бульбы з кожнага гектара.

У калгасе значна павялічылася пагалоўе буйнай рагатай жывёлы. Гэта дазволіла ліквідаваць бескароўе сярод членаў сельгасарцелі—30 калгаснікаў атрымалі цёлак. Жывёлаводы забяспечылі цёплую і сытую зімоўку жывёле.

Расце багацце калгаса, растуць і дастаткі членаў арцелі. У разгар уборачных работ калгас па ўласнаму пачыну пачаў будаваць электрастанцыю пасёлка. Цяпер у дамах калгаснікаў і на фермах гарыць электрычнае святло. На грамадскія сродкі пабудаван сямкватэрны дом, аказана дапамога 13 калгаснікам у індывідуальным будаўніцтве дамоў. 20 сямей пераехала ўжо ў новыя хаты. Пабудаван будынак для квашання капусты. На плошчы ў 10 гектараў закладзен фруктовы сад, на 2 гектарах гектара высаджаны кусты клубнікі.

Поўнаважкім стаў працадзень калгаснікаў: 2 кілаграмы збожжавых, многа гародніны атрымалі члены сельгасарцелі на кожны працадзень. Знатная свінарка Аляксандра Коінаўна Кандраценка разам з дзвюма дачкамі і сынам атрымала за год 25 тысяч рублёў грашымі: 2 тон хлеба, 4 тоны гародніны, 6 тон бульбы. Нядаўна сям'я Кандраценка справіла наваселле—калгас перамясціў іх у новую кватэру.

«Чырвоны бераг» заслужана лічыцца адным з лепшых калгасаў рэспублікі.

На здымках: зверху—стаханавікі палёў і жывёлагадоўлі (злева направа): А. А. Бондарава, Н. Т. Галавач, А. Г. Хаецкая, Н. Ф. Кароткіна, Н. Гузава, Д. А. Макараўска, Е. С. Салаўёва і А. С. Салтанава. Злева: старшыня калгаса М. І. Хасман; рахунковод Е. С. Салаўёва за падвядзеннем вынікаў гаспадарчага года; новы дом калгасніка Г. Германа. Унізе: жывёлагадоўчая ферма; загадчык фермы Т. М. Герман.

Справа: у Ленінскім кутку калгаса; група комсамольцаў чытае літаратуру (злева направа): С. Кароткіна, Р. Салтанава, З. Сінькоўская, С. Швелеў і сакратар комсамольскай арганізацыі Л. Сінькоўская,—усе яны працуюць у гароднінныя звонны і вырошчваюць рэкордны ўраджай; свінарка А. К. Кандраценка з выгадаванай ёю свіньей.

Вопросы и ответы по истории

Вопросы и ответы по истории

Вопрос: Какую роль сыграла церковь в истории России?

Ответ: Церковь сыграла важную роль в истории России, являясь центром духовной и общественной жизни. Она содействовала развитию культуры, образования и благотворительности. В период реформ Петра I церковь была реорганизована, что привело к ее светскому управлению. В XIX веке церковь активно участвовала в социальных и образовательных проектах, способствуя модернизации общества.

Вопрос: Каковы основные этапы развития русской культуры?

Ответ: Развитие русской культуры можно разделить на несколько основных этапов. Начиная с древности, культура формировалась под влиянием византийского наследия. В XVI-XVII веках происходит формирование национальной культуры, что связано с деятельностью таких деятелей, как Симеон Полоцкий. XVIII-XIX века характеризуются активным заимствованием европейских культурных достижений и созданием оригинальных произведений в различных областях искусства и литературы.

Вопрос: Какие основные черты характеризуют русскую литературу XIX века?

Ответ: Русская литература XIX века характеризуется рядом особенностей. Одним из главных признаков является высокий уровень социальной ответственности писателей, стремление к правде и справедливости. В этот период расцвело творчество таких выдающихся авторов, как Пушкин, Гоголь, Тургенев, Достоевский и Толстой. Литература этого времени глубоко исследовала человеческую психологию, социальные проблемы и философские вопросы, оставив неопровержимый след в мировой культуре.

Вопрос: Каковы основные этапы развития русской культуры XX века?

Ответ: Развитие русской культуры в XX веке было сложным и многогранным процессом. Начиная с 1917 года, культура находилась под сильным влиянием политических изменений. Несмотря на это, в этот период были достигнуты значительные успехи в различных областях искусства, литературы и науки. Советский период характеризовался созданием уникального культурного наследия, которое продолжает влиять на современную культуру России.

Вопрос: Каковы основные этапы развития русской культуры XXI века?

Ответ: Развитие русской культуры в XXI веке продолжается. Современная культура характеризуется активным использованием новых технологий, развитием массовой культуры и интеграцией с мировыми культурными процессами. Несмотря на вызовы, культура продолжает развиваться, сохраняя при этом свои традиционные ценности и создавая новые шедевры.

А Г І Т А Т А Р

М. ХРЫСЦІЧ, П. ЧАРНЫХ

Набліжаўся вечар. Фядосія Афанасьеўна ўважлівым позіркам абвясла ўтульнае, чыстае памяшканне хаты-чытальні. Сталы накрыты чырвонымі абрусамі, на сценах — партрэты Леніна і Сталіна, герб Савецкага Саюза, лозунгі і плакаты на беларускай мове.

Сёння асаблівы дзень: яшчэ зранку загадчыца хаты-чытальні абвясціла сялянам вёскі Хорава аб тым, што вечарам правядзе гутарку аб выбарчым законе Беларускай рэспублікі.

Паступова хата-чытальня пачала напаўняцца народам. Кожны ветліва вітаўся з Фядосіяй Афанасьеўнай. Яна запаліла лямпу, запрасіла выбаршчыкаў сесці за сталы. Хто ўзяў газету, хто часопісы і ўглыбіўся ў чытанне, а другія проста вялі гутарку аб вясковых навінах.

Калі памяшканне напоўнілася да адказу — яблык не было дзе ўпасці, — Фядосія Афанасьеўна сказала:

— Дарагія сяляне, цяпер мы прыступім да вывучэння «Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет Беларускай ССР». Трэба, каб кожны з нас добра засвоіў і здолеў-бы поўнасьцю ажыццявіць вялікія і пачэсныя правы, прадастаўленыя нам Сталінскай Канстытуцыяй.

Фядосія Афанасьеўна гучна і выразна прачытала ўсе артыкулы першага раздзела Палажэння — «Выбарчая сістэма». Асабліва падрабязна спынілася яна на першым артыкуле, дзе гаворыцца, што выбары дэпутатаў у Вярхоўны Совет Беларускай ССР утвараюцца на аснове ўсеагульнага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Пасля таго, як агітатар скончыў растлумачэнне першага раздзела, выбаршчыкі пачалі дзяліцца сваімі думкамі. Успаміналі праклятае мінулае, гады бяспраўя і ўніжэння, калі працоўныя беларусы не маглі і марыць аб тым, каб паслаць свайго народнага выбарніка ў вярхоўны орган краіны. Гаварылі аб свабодным і радасным жыцці, якім жыве цяпер беларускі народ.

Далёка за поўнач зацягнулася задушэўная гутарка выбаршчыкаў. Калі разыходзіліся па дамах, нехта з моладзі завёў песню. Яе дружна падхвалілі, і вось яна палілася, зазвінела — радасная беларуская песня.

Штодзённа хату-чытальню ў Хораве, Брэскай вобласці, наведваюць дзесяткі пажылых сялянак, юнакі і дзяўчаты. Хата-чытальня стала сапраўдным цэнтрам культурна-асветнай работы на сяле.

Калі чорная нямецкая арда хлынула на нашу свяшчэнную зямлю, Фядосія Астапюк — простая беларуская сялянка — стала сувязной партызанскага атрада. Яна перадавала партызанам важныя звесткі аб размяшчэнні нямецкіх гарнізонаў, дапамагала народным месціўцам знішчаць подлых захопнікаў.

Астапюк тайна, крадучыся ад нямецкіх

ішчэек, чытала сялянам газеты, партызанскія лістоўкі, у якіх расказвалася аб жыцці і барацьбе савецкага народа.

І калі апошні немец быў канчаткова выкінут з беларускай зямлі, Фядосія Афанасьеўна ўзялася за арганізацыю хаты-чытальні ў вёсцы Хорава. Па кніжцы, па брашурны настойлівая і ініцыятыўная жанчына стварала бібліятэку. Цяпер у хата-чытальні звыш 300 экзэмпляраў мастацкай і палітычнай літаратуры. Выпісваецца многа газет і часопісаў на рускай і беларускай мовах.

У хату-чытальню кожны вечар прыходзяць сяляне і сяляны пачытаць свежыя газеты, атрымаць патрэбную даведку па цікавым іх пытанню, паслухаць даклад настаўніка, медыцынскага работніка, гутарку агітатара.

У перыяд падрыхтоўкі да выбараў у Вярхоўны Совет БССР поле дзейнасці хаты-чытальні намнога расшырылася. Тут рэгулярна працуе гурток па вывучэнню Палажэння аб выбарах. Цікавасць да вывучэння выбарчага закона і Сталінскай Канстытуцыі сярод насельніцтва надзвычай вялікая. Выбаршчыкі задаюць многа пытанняў, на якія заўсёды атрымліваюць вычарпальныя адказы.

Фядосія Афанасьеўна арганізавала сістэматычны выпуск наскеннай газеты, у якой адлюстроўваецца жыццё вёскі. У дапамогу вывучаючым выбарчы закон і Сталінскую Канстытуцыю падабрана літаратура, вывешаны рэкамендацыйныя спісы. Агітатары, чцяцы і бяседчыкі штодзённа выступаюць перад насельніцтвам з дакладамі і гутаркамі, сістэматычна праводзяць чыткі газет, нясуць у масы праўдзівыя большэвіцкія словы, узнімаюць працаўнікоў вёскі на паспяховае выкананне грандыёзных задач новай Сталінскай пяцігодкі.

У агітпункце клуба калгаса «Комінтэрн», Магілёўскай вобласці. Агітатар Л. Клішэвіч (першая справа) праводзіць заняткі з маладымі выбаршчыкамі.

Фота А. Дзітлава.

Вобраз жанчыны ў творчасці Н. А. Някрасава

Яго слава будзе бяссмертна.
... Вечна любоў Расіі да яго.
Н. Г. Чарнышэўскі.

Ф. Рогава.

Нікалай Аляксандравіч Някрасаў—гордасць рускай нацыянальнай культуры. Ён жыў і тварыў у тую страшэнную пару, калі над Расіяй раздаваўся стог абяздоленага народа. Някрасаў з'яўляецца сапраўдным народным паэтам, выразнікам яго дум і спадзяванняў. «Я ліру прысвяціў народу свайму»,—гаворыць паэт. Глыбока пакутваў паэт, назіраючы вакол разгулле бізуна, пакуты народных мас, прыгнечаных царызмам, прыгоннікамі. Народ, Радзіма, барацьба за дастоінства чалавека—асноўныя тэмы някрасаўскай творчасці. Як добра, як глыбока ведаў Някрасаў жыццё свайго народа! Не было такой галіны рускага жыцця, якая не знайшла-б свайго яркага адлюстравання ў яго творчасці. Н. А. Някрасаў стварыў цэлую галерэю вобразаў, паказваючых пошласць старога грамадства, з патрасаючай сілай адлюстраванай паднявольнасці, бяспраўнага жыцця рускага народа, нарысаванай чаруючых карцінаў рускай прыроды.

Ніхто да Някрасава так ярка і шырока не раскрыў лёс рускай жанчыны, яе горкую «долюшку жаночую». Руская жанчына і дзяўчына, жонка, маці заняла віднае месца сярод неўміручых герояў Някрасава.

«Вечерний день, часу шестом,
Зашел я на Сенную;
Там били женщину кнутом,
Крестьянку молодую.
Ни звука из ее груди,
Лишь бичь свистал, играя...»

Вобраз маладой пакутнай сялянкі набывае ў творчасці паэта значэнне сімвала, увасобіўшага ў сабе пакуты абяздоленай рускай жанчыны.

У вершах «Дедушка», «В дороге» і інш. Някрасаў паказвае бяспраўе рускай дзяўчыны, яе знявясаную чэсць, апацленне яе лепшых чалавечых пачуццяў.

Цяжкі лёс рускай жанчыны не абмяжоўваўся яе бяспраўнем, паднявольным становішчам у грамадстве. Вякамі складзены быт у старой дэвалюцыйнай Расіі ставіў жанчыну ў становішча рабыні мужа. Забіты цяжарам паднявольнай працы, знаходзячы адзіную ўцеху ў п'янстве, ён беспакarana зліваў сваё гора на жонцы, лічачы гэта сваім правам—так паступалі прадзед, дзед, бацька.

З гараччу гаворыць Някрасаў у сваёй выдатнай паэме «Мороз—красный нос»:

«Три тяжкие доли имела судьба:
И первая доля—с рабом повенчаться,
Вторая—быть матерью сына-раба,
И третья—до гроба раба покоряться,
И все эти грозные доли легли
На женщину русской земли».

Вядомы верш «Тройка», ператвораны, як і многія вершы паэта, у народную песню, поўны гарачай любві

і спачування да дзяўчыны-сялянкі. Горкае жыццё чакае яе наперадзе:

«Будет бить тебя муж привередник
И свекровь в три погибели гнуть...»
Гэты-ж матыў гучыць і ва многіх іншых вершах паэта:

«В полном разгаре страда деревен-
ская...»

Доля ты! русская долюшка женская!
Вряд ли труднее сыскать.

Не мудрено, что ты вынешь до вре-
мени

Всевыносящего русского племени
Многострадальная мать!»

Н. А. Някрасаў.

Асаблівай пранікнёнасцю, душэўнай цеплынёй гучаць вершы паэта, прысвечаныя жанчыне-матэры, яго радкі аб мацярынскіх пакутах. У вершах і паэмах Някрасава «Мороз—красный нос», «Арина—мать солдатская», «Кому на Руси жить хорошо»—увекавечаны сіла і веліч шматпакутнай мацеры ўсёвыносячага рускага племені. Але як-бы самадзяржаўна-прыгонны лад не душыў жанчыну, як-бы не прыніжаў яе агульначалавечага дастоінства, пранікнёны позірк вялікага мастака Н. А. Някрасава здолеў убачыць і раскрыць выдатную прыроду, характэр і сілу рускай жанчыны. У яго творах жанчына-сялянка поўна душэўнага характэра, светлая розумам, моцная духам, чыстая сэрцам. Такой паказана Дар'я—гераіня паэмы «Мороз—красный нос». Гэта ў ёй увасоблен вобраз велічавай славянкі, дачкі вялікага рускага народа.

«Есть женщины в русских селеньях:
С спокойною важностью лиц,
С красивой силой в движениях,
С походкой, со взглядом цариц,—

Их разве слепой не заметит,

А зрячий о них говорит:

«Пройдет—словно солнце засветит,
Посмотрит—рублем подарит!»

И голод, и холод выносит,
Всегда терпелива, равна...

Я видывал, как она косит:

Что взмах—то готова копна!

В игре ее конный не словит,

В беде не сробеет,—спасет.

Коня на скаку остановит,

В горящую избу войдет!»

Скрозь змрочную рэчаіснасць запрыгоненай Расіі Някрасаў прадбачыў светлае будучае свайго народа. Яго непакісная вера ў будучае Радзімы была аснова на высокіх маральных якасцях і сіле рускага народа.

У барацьбе за сваё шчасце рускія жанчыны ішлі той-жа дарогай, якой ішоў увесь рускі народ. Светлы вобраз рускай жанчыны, гатовы на подвиг у імя Радзімы, паказаў Някрасаў у паэме «Русские женщины» (дзекабрысткі). Маладыя жонкі дэкабрыстаў адпраўляюцца ў ссылку да мужоў, сасланых царскім урадам на катаргу ў Сібір за рэвалюцыйнае выступленне супроць самадзяржаўя. Гэтыя жанчыны адчуваюць гордасць за подвигі сваіх мужоў. Някрасаў па праву захапляецца іх самаадданасцю.

Высока цаніў Някрасаў у рускім народзе яго актыўнасць і самаадданасць у барацьбе за сваё шчасце.

Чым шырэй ахватваў паэт народнае жыццё, тым больш ярка ў яго паэзіі разгаралася полымя рэвалюцыйнай нянавісці.

«Да не робей за отчизну любезную,
Вынес достаточно русский народ.

Вынесет все и широкую ясную
Грудью дорогу проложит себе».

Н. А. Някрасаў марыў убачыць сваю Радзіму свабоднай, гордай, народ свой—шчаслівым. Такой наша Радзіма стала цяпер. Паэт у сваёй творчасці сцвярджаў і гарача адстаяў агульначалавечыя, грамадзянскія дастоінствы рускай жанчыны, страсна марыў аб яе лепшых, светлых днях, змагаўся за яе шчасце. Гэтае шчасце заваявала, адстаяла і бямежна валодае ім савецкая жанчына ў нашы дні. Вось чаму так блізка і дарагі Н. А. Някрасаў нашаму народу—стваральніку таго шчасця, аб якім страсна марыў, дзеля якога жыў і змагаўся вялікі рускі паэт Н. А. Някрасаў.

20/10/80

М. ВІШНЕЎСКИ

Мал. Н. Гуцёва.

(Апавяданне)

— Цікавыя гісторыі бываюць на свеце. Іншы раз хацеў-бы так выдумаць, дык не выдумаеш. — гаварыў мой даўнейшы знаёмы аграном райза. Мы ехалі ў калгас Паддубскага сельсовета. Было ўжо прыцемна. Пад палазамі саней павуча рынеў снег — на ноч браўся мороз.

— Я раскажу вам праўдзівую гісторыю з жыцця майго загадкавага сябра ў недалёкім мінулым танкіста, а цяпер механіка вась гэтага-жа Паддубскай МТС Арсена Крыжэвіча. Да вайны ён працаваў трактарыстам, а потым брыгадзірам трактарнай брыгады ў Б-кім раёне. Мы з ім землякі. У 1940 годзе Арсена прызвалі ў армію. З арміі ён прыйшаў мне некалькі пісем, з якіх я даведаўся, што служыць ён у танкавых часцях. Калі пачалася вайна, перапіска наша абарвалася. Пра лёс Арсена я не ведаў да сёлета года.

Неяк на восені заязджала ў Паддубскую МТС. Іду па сідзібе, бачу каля памяшкання майстэрні капонацца людзі ля аўтамашыны. Падыходжу і пытаю, дзе можна бачыць дырэктара ці агранома. З-пад аўтамашыны вылазіць з бруднымі рукамі і тварам шыракаплечы, прыземісты дзяцюк. Падыходзіць ён да мяне і пытае:

— Вася, няўжо гэта ты?..

Я падазрона змерыў яго вачыма. Ён смяецца. Голаз яго вельмі ўжо знаёмы — арсенаў голаз, і вочы арсенавы — іскрыстыя, насмешлівыя, але постаць не яго. Той Арсен быў хударлявы, а гэты...

— Крыжэвіч?.. Арсен!.. — і кінуўся да яго ў абдымкі.

— Якім-жа ліхам цябе сюды занесла, — пытаю.

— Пра гэта, браток, потым. Вось пачакай некалькі хвілін, наладжу аўтамашыну і ўсё распытаю і раскажу.

Доўга мы гутарылі з Арсенам. Расказаў ён мне, дзе даводзілася ваяваць, у якіх шпітальных загойваў раны, як Берлін бралі, а пад канец гутаркі прапанаваў абавязава прыехаць на яго выселле, якое павінна адбыцца ў няздзелю.

— Толькі дэмабілізаваўся і ўжо жэніцца, скажы хоць на кім?

— Прыедзеш, убачыш...

— Куды-ж прыехаць загадаеш?

— У калгас «Крэмель», запытаеш, дзе жыве Шура Лагацкая. Табе кожны пакажа яе хату.

— Ці не звонявая на кох-сагізу?

— Мабыць, і так... Адным словам, прыедзеш, убачыш...

Пра звяно Аляксандры Лагацкай я добра ведаў. На плантацыйных гэтага звяна сёлага сабраны найвышэйшы ў нашым раёне ўраджай каўчуканоса. Але, мабыць, таму, што я тут нядаўна працую, сустракацца з Лагацкай не даводзілася.

Падыходзіць няздзеля, запрагаю каля і еду ў калгас «Крэмель». Пытаць, дзе жыве Аляксандра Лагацкая, не давялося, бо я сам на песнях, якія несліся, знайшоў яе хату. Заходжу. Выселле — у поўным разгары, за сталамі многа гасней, а на сталах яшчэ больш гарэзкі. Пры маім паяўленні ўсе неяк прыціхлі. Да мяне падышоў Арсен, пазнаёміў з маладою, гаспадыняй і пасадзіў насупроць сябе.

Пасля доўгай дарогі я адчуў сябе ў круту гэтых вясельных людзей вельмі прыемна. За спазненне, як водзіцца, мне налілі штрафную чарку. Прышлося выпіць аднаму. Потым налілі другую. Я чокнуўся з маладымі і пажадаў ім шчасця і дзетак. Яны засмяяліся.

Толькі кляпер як след прыгледзеўся я да знатнай звонявой — жонкі майго друга. З твару яна не была ўжо такой прыгожай, як складалася ў маім уяўленні. Але ў яе паводзінах, у ямачках на шчоках, калі смялася, ва ўсёй яе постаці было штосьці такое прывабнае, вельмі ўжо дзявочае, што вылучала яе ад астатніх. З Шураю я перакінуўся словам — другім, і яна мне стала вельмі блізкай, быццам ведаў яе ўсё жыццё, як свайго сябра Арсена. Бываюць-жа такія людзі.

Добрую, думаю, Арсен жонку выбраў, на сабе. Для мяне цяпер было ясна, чаму, дэмабілізаваўшыся з арміі, ён забраўся працаваць у такую глуш, у найбольш разбураную, аддаленую ад раённага цэнтра і чыгункі МТС. Прычынай, вядома, была Шура. Але, дзе яны так хутка маглі пазнаёміцца?

Прыняўшы мяне ў сваю кампанію, госці зноў распавяліся. Маладым пачалі крычаць «горка». У гэты час з-пад стала высунулася стрыжаная галоўка бялявага хлопчыка. Круглы яго тварык быў ружовы, узбуджаны. Хлопчык, відаць, толькі прыбег з вуліцы. Ён адсунуў на сталае талеркі, чаркі і дастаў з вучнёўскай сумкі шывтак. — Мамка! — таргануў ён за руку маладую. — Я сказаў, ага, праіграла...

У разгорнутым шывтку пад слупкамі задач стаяла чырвоная пяцёрка. Хлопчык паказаў яе Арсену.

— Маладзец, сыноч, — паглядзіў яго на галоўцы Арсен.

Госці прадаўжалі крычаць «горка». Тады Арсен прыўзняў з падлогі хлопчыка і паставіў яго на канане паміж сабою і Шураю.

— Дарагія госці! — звярнуўся ён да ўсіх. — Цяпер давайце нальем самыя поўныя чаркі і вып'ем за нашага сына Уладзіка...

Ён моцна пацалаваў хлопчыка ў ружовую шчочку. У другую шчочку пацалавала яго Шура. Хлопчык вырваўся з іх рук і зноў шмыгнуў пад стол. Я быў у непаразуме. Што за хлопчык, адкуль ён узіўся, Арсен мне пра гэта нічога не казаў.

На другі дзень, калі раз'ехаліся госці, Арсен раскажаў мне пра хлопчыка, пра сваё каханне да Шуры.

...У пачатку вайны танкавая часць, у якой служыў камандзірам танка Арсен Крыжэвіч, з баямі адыходзіла на ўсход. Цяжкім і балючым быў тады шлях. Разам з парадзеўшымі вайсковымі часцямі на ўсход рухаліся тысячы людзей, усё жывое ўцякала ад фашыскай пачвары.

Падбіты танк Арсена Крыжэвіча адстаў ад сваёй часці ў вялікім лесе, што ляжыць на захад ад Паддуб'я. Больш сутак, не ведаючы стомы, працавалі танкісты, пажуль наладзілі сваю баявую машыну. За гэты час на лес некалькі разоў наляталі «Юнкеры». Дзе знаходзіўся цяпер фронт, камандзір танка не ведаў. Перш, чым выехаць з лесу, ён рашыў разведць дарогу і прылягаючы да лесу вёскі.

Снякотны летні дзень хіліўся к вечару, калі Крыжэвіч выпшаў на ўзлесак. Вузкая каляіністая дарога, што прывяла яго сюды, абгінала невялікі, зрэдку парослы арэшнікам і густа ўсеяны смолкамі, званочкамі і божымі слёзкамі паплавок і хутка хавалася ў палавеючым жыцце. Пасярод паплаўка адзінока ўзвышаўся курган, на якім расла каржыкаватая сасонка. Каб лепш аглядаць мясцовасць, Крыжэвіч узлез на курган. Перад ім распасціралася бяскрайняе жытнёвае поле.

У гэтым цудоўным закутку было вельмі ціха. На кветках канюшыны гулі пчолы. Ён нават здзіўся іх мірнай заклапочанасці ў такія жудасныя дні. У астываючым пасля дэіннай спекі наветры моцна пахла чабаром, жытам і дымам. У далечыні, дзе праходзіў шлях, небасхіл засцілала сундальная сцяна пылу, а месцамі ў неба ўзнімаліся слупы дыму. Адтуль зрэдку даносіліся глухія выбухі, якія рэхам кціліся па лесе. Хто там цяпер — нашы ці немцы, цяжка было ведаць. Палева, куды вяла па жыту каляіністая дарога, за кілометры 2—3 паўставалі купчастыя прысады вялікай вёскі. Гэта было Паддуб'е, як прачытаў Арсен на карце.

Лес зноў застагнаў ад гулу матараў. На чарговую бамбёжку ішлі «Юнкеры». У гэты час да слыху Крыжэвіча данёсся плач дзіцяці. Ён прасачыў, куды накіроўваюцца «Юнкеры», хутчэй спусціўся з кургана і пайшоў у напрамку дзіцячага плачу. Але калі перастаў стагнаць лес, дзіця заціхла. Арсен ішоў па паплаўку,

пільна аглядаючыся навакол. Дя самага лесу сярод смолы і званочкаў ён заўважыў ільняныя кудзеркі на галоўцы дзіцяці. Ён аспярожна набліжаўся да яго. Дзіця, якому на выгляд было не больш двух годзікаў, глядзела на неба. Арсен наўмысля кашлянуў. Дзіця ўздрыгнула ўсім целам і павярнулася да яго. Гэта быў хлопчык. Нейкі момант здзіўленымі вачыма ён глядзеў на незнаёмца, а потым аспярожна пайшоў насустрач Арсену.

— Што-ж ты тут робіш, таварышок?

— Ладзя, ам, ам, — паказаў ён на свой роцік.

— Дзе-ж твая мама?

— Мама бай, бай...

Крыжэвіч нахіліўся над незнаёмай яму жанчынай, крануў яе рукой і пахаладзеў ад жаху. Жанчына была мёртваю. Разрыўная куля з нямецкага сцяргвятніка, калі яны ўдзень бамбілі і абстрэльвалі з кулямётаў лес, прабіла ёй галаву і знявечыла твар.

— Ладзя, ам, ам, — піха паўтарыў пра сябе словы хлопчыка Крыжэвіч, абшукваючы свае кішэнні, але ў іх нічога не было. Пепаталёку ён заўважыў у траве невялікі клуначак, а побач пустую бутэльку і скураную жаночую сумку. Ён развязаў клунак і сярод дзіцячага адзення знайшоў кавалак хлеба і некалькі грудак цукру. Хлопчык з прагнасцю накінуўся на «ласункі». У сумцы Крыжэвіч узяў панпарт, з якога даведаўся, што належыць ён грамадзянцы Сарокінай Ірыіне Іванаўне, 1916 года нараджэння, пражываючай у г. Беластоку і якая мае на ўтрыманні сына Уладзіслава 1939 года нараджэння.

— Што-ж мы будзем рабіць з табою, Ладзя? — задуманна сказаў Крыжэвіч, а ўнутры штосьці давіла яму горла, грузізі. За кароткія дні вайны многа давялося яму бачыць трупаў, крыві, але вось страшней гэтага ён не бачыў. У яго душы раслі два вялікія пачупці — няпачатная помста да ворага і бацькоўская любоў да гэтага з блакітнымі вочкамі і ільнянымі кудзеркамі на галоўцы невяжымага яму хлопчыка.

— Таварышок ты мой ролненькі, — узняўшы на рукі хлопчыка, ласкаў яго Арсен. — Хочаш я пакажу табе танк?...

Хлопчык, прадаўжаючы есці хлеб з цукрам, у знак згоды кінуў галоўкаю. Арсен захапіў з сабою клунак, сумку і, было, накіраваўся ў зваротную дарогу. Але не

паспеў зрабіць і дзесяці крокаў, як хлопчык вырваўся з яго рук і, плачучы, пабег да сваёй мамы.

Доўга прышлося Крыжэвічу ўгаварваць хлопчыка. Калі ён вярнуўся да танка, Уладзік спакойна спаў на яго руках. Крыжэвіч расказаў сваім баявым таварышам пра хлопчыка, і яны крануліся на Паддуб'е.

У вёску прыехалі апоўначы, але людзі, відаць, не спалі і хутка акружылі савецкі танк. Арсен запытаў пра немцаў, але ніхто яму дакладна не сказаў, дзе яны знаходзяцца. Тады ён пачаў расказваць пра хлопчыка.

— Калі ёсць жадаючыя прыюціць хлопчыка, то мы пакінем яго тут, — звярнуўся да людзей Крыжэвіч.

З натоўпу вышла дзяўчына.

— Дзе ваш хлопчык, мы з мамаю возьмем яго да сябе.

Спячы Уладзік быў перанесены з танка ў кватэру. Пры святле лямпы Крыжэвіч сабраўся запісаць прозвішча дзяўчыны.

— Мне завуць Шура Лагацкая, — сарамліва гаварыла яна, — але вы лепш запытайце маму.

— Вось што Шура, — папрасіў яе Арсен. — Заўтра пахавайце забітую жанчыну, толькі, барані божа, не паказвайце яе Уладзіку. А цяпер бывайце. Будзем жыць — сустрэнемся...

Танк Арсена Крыжэвіча праграмыхаў на вёсцы і знік у тым баку, дзе ружавеў усход.

Прайшло многа дзён. Нічога Арсен не ведаў пра чарнявую дзяўчыну з Паддуб'я, якая ліпнёвай ноччу 1941 года ўзяла на выхаванне падабранага ім на ўзлеску сирату-хлопчыка. Але, дзе-б не быў Крыжэвіч, — у баі, на адпачынку, у шпіталі — перад ім заўсёды ярка стаяў жахлівы малюнак: сярод смолак і званочкаў ільняным кудзеркі на галоўцы хлопчыка, які з дзіцячай наўпачасцю каза: «Мама бай, бай...»

Не давялося Крыжэвічу праходзіць тымі-ж дарогамі, якімі ён адступав, назад на захад. Танкавае злучэнне, дзе ён служыў цяпер камандзірам падраздзялення, прайшло значна паўночней Паддуб'я.

Калі была вызвалена Беларусь, Арсен напісаў пісьмо Шуры, вобраз якой насіў у сваім сэрцы. Ён не мог ска-

заць любіць яе ці не, але часта думаў пра благародны ўчынак гэтай дзяўчыны.

Пісьмо ад Шуры дагнала Арсена пад Кенігсбергам. З яго ён даведаўся, што Уладзік жывы і здаровы, але ў іхнім доме здарылася вялікае няшчасце. «Перад прыходам нашых, — пісала Шура, — мы ўсёй вёскай больш месяца хаваліся ад карнікаў у лесе. Тады і загінула мая мама і яшчэ некаторыя з сялян. Мы з Уладзікам выратаваліся ад смерці і цяпер жывем удваіх. Ён ужо вялікі хлопчык і ўсё пытае, дзе яго татка. Я кажу, што татка на вайне, немцаў б'е і хутка вернецца. Калі закончыце вайну, прыязджайце да нас, будзеце дарагім госцем...».

— Пра ўсё гэта я мог расказаць табе і ўчора за вясельным сталом, — сказаў Арсен, — але бачыш, якая справа: у прысутнасці Уладзіка мы пра гэта ніколі не гаворым. Ён забыўся пра сваю сапраўдную маму, забітую нямецкімі сцяратнікамі. Роднымі бацькамі для яго цяпер з'яўляемся мы з Шурай.

Арсен быў узбуджаны, шчаслівы. Для пачынаў завіхалася Шура, рыхтуючы снеданне. Ходзячы па хаце, ён прадаўжаў:

— За сына свайго я не шкадаваў жыцця ў барацьбе з акупантамі. Мы з Шурай не панкадуем цяпер сіз сваіх, каб хутчэй адбудаваць жыццё, забяспечыць шчаслівую будучыню Уладзіку... Праўду, Шура, я кажу, — звярнуўся ён да сваёй маладой жонкі.

— Праўду, але пара снедаць...

Мы селі за стол, налілі поўныя чаркі і выпілі за шчаслівую сям'ю Крыжэвічаў, за светлую будучыню іх сына.

— Вось якія гісторыі бываюць на свеце, — крыху памаўчаўшы, праказаў аграм. — Але, здаецца, мы прыехалі. Глядзі, конь сам заварачвае на двор да нашых маладажонаў.

Стаяла зорная ноч. Мноствам агнёў мільгацела Паддуб'е.

ЯК ПРАВІЛЬНА ЗАХОЎВАЦЬ НАСЕННЕ

А. МАРКАВЕЦ

Справе захавання насення павінна быць удзелена вялікая ўвага. Ніводнага грама страты насення, добра яго захоўваць — важнейшая задача.

Кожнае зерне — гэта жывы арганізм, які знаходзіцца ў стадыі спакою. Нарушэнне спакою можа быць выклікана ў тым выпадку, калі наступае пэўная вільготнасць і тэмпература. Пры павелічэнні вільготнасці і тэмпературы пачынае павялічвацца дыханне зерня, што прыводзіць да выдзялення целыні, вуглекіслага газа і вады. У выніку гэтага ствараюцца спрыяльныя ўмовы для развіцця розных плесняў і свірных шкоднікаў (кляшча, доўганосіка і інш.).

Таму трэба захоўваць рад правіл пры засыпцы насеннага фонда. Перш за ўсё насенны матэрыял павінен захоўвацца ў асобным ад харчовага і фуражнага памяшканні. Затым, трэба засыпаць насенне толькі сухое, з высокім процантам усхожасці, ачышчанае ад кавалячкаў зямлі, рознага расліннага смецця, насення пустазелля. Толькі тады яно будзе добра захоўвацца і даваць пры высеве добры ўраджай.

Ачыстка робіцца на адлегласці не менш 100 метраў ад складскога памяшкання, з падветранага боку. Атрыманыя ў працэсе ачысткі адыходы, як правіла, павінны захоўвацца ў іншым, аддаленым памяшканні. Калі адыходы не маюць гаспадарчай вартасці, то яны спальваюцца або закапваюцца ў зямлю на глыбіню не менш 0,5 метра.

Трэба памятаць, што ўсе непатрэбныя прымесі значна зніжаюць якасць збожжа. Апрача гэтага, у засмечаным збожжы, асабліва зялёнымі частачкамі лісцяў і сцяблоў, павялічваецца вільготнасць, што спрыяе хуткаму самасаграванню яго.

Вялікую ўвагу неабходна звярнуць і на вільготнасць збожжа. Перад засыпкой на захаванне зерне для ахаладжэння трэба прапусціць праз веялку або сартыроўку. Нельга дапускаць засыпку насення збожжавых культур (жыта, пшаніцы, ячменю, аўса) пры наяўнасці вільготнасці звыш 14—15 процантаў, а ільнасця — 12 процантаў. Вышыня пласту насення ў засеках пры гэтай вільготнасці для жыта, пшаніцы, аўса, грэчкі, ячменю ў халодны час года дазваляецца не больш 2 метраў, у цёплы час — не больш 1,5 метра, для ільну — адпаведна 1 метр і 0,75 метра.

Пры захоўванні гатунковага насення ў складскім памяшканні неабходна ўважліва сачыць, каб гатункі яго не змешваліся адзін з другім.

У часе захоўвання насення неабходна ўстанавіць сістэматычнае назіранне за ім. Асабліва вялікую ўвагу неабходна звяртаць на тэмпературу, а таксама на вільготнасць і ўсхожасць насення. Пры захоўванні свежаўбранага насення тэмпературу ўнутры пласту неабходна вымяраць штодзённа. Калі няма тэрмаштангаў, у збожжа можна ўставіць сухія палкі, таўшчынёю 4—5 сантыметраў і не пазней чым праз гадзіну выняць іх і папрабаваць рукой. Калі палка не мае цёплых месц — гэта ўказвае на тое, што насенне не самасагравецца. Пры павышэнні тэмпературы ў захоўваемым насенні неабходна яго прасейваць у сухое і халоднае надвор'е на веялках ці сартыроўках. Пасля правейвання пласт збожжа павінен быць зменшан.

Ахаладжэнне і прамаражванне насення збожжавых культур у зімовы час праводзіцца ў тым выпадку, калі вільготнасць яго не вышэй 16 процантаў, а для маслічных — не вышэй 12 процантаў. Пасеўны матэрыял для ахаладжэння павінен прайсці перыяд пасляўборачнага даспявання і мець нармальную ўсхожасць і прарастанне. Пры засыпцы нельга змешваць сухое насенне з сырым, бо гэта будзе прыводзіць да самасагравання і псавання.

Кожны кладаўшчык у часе захоўвання насення павінен рэгулярна ўбіраць у самім памяшканні рознае смецце, павуціну і прасыпкі збожжа. Тэрыторыя закол складскога памяшкання таксама павінна ўтрымлівацца ў чыстаце.

Для знішчэння свірных шкоднікаў у насенні можа быць ужыт вівіаніт. Вівіаніт — балотная руда. Сустрэкаецца яна ў выглядзе прапластавання тарфяных балот. Сухі вівіаніт — сінні парашок, які ўжываецца шляхам апылення насення. Перад гэтым насенне павінна быць ачышчана, мець добрую ўсхожасць і вільготнасць не звыш 15 процантаў. На 1 тону насення бярэцца 5 кілограмаў вівіаніта. Апрача вівіаніта, для знішчэння свірных кляшчоў можна ўжываць тарфяны попел у колькасці 3—5 кілограмаў на адну тону насення.

Калгасніцы, прымайце ўсе меры да таго, каб захоўваць добра якаснае, сухое, чыстае насенне. Памятайце, што ад гэтага залежыць ураджайнасць сельскагаспадарчых культур.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі. Тэлефон — 93—9—42.
Здадз. № 114, Друк. арк. 3. Здадз. у набор 15/XII—1946 г. Палісана да друку 6/I—1947 г.

АТ 01257

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55

Тыраж 10.000 экз.

Ціраж 1 р. 50 к.

АПІСАННЕ МОД:

1. Паліто дэмісезоннае, аддзелка строчкай і футравым каўняром. Матэрыялу 2 м. 50 см.

2. Паліто свабоднага пакою, з матэрыялу букле або плюша, аддзелка футрай. Матэрыялу 2 м. 50 см.

3. Паліто зімнае з бастона, аддзелка каўняра і кішэняў каракулем. Спінка ў таліі падрэзана. Матэрыялу 2 м. 50 см.

4. Паліто для дзяўчынкі ад 5 да 10 г., аддзелка строчкай. Матэрыялу 1 м. 50 см.

5. Паліто для хлопчыка з шарсцянай тканіны. Матэрыялу 1 м. 50 см.

Аўтар Н. Лубанікава.

Журнал «Работница и крестьянка».
Издание ЦК КП(б)Б.
На белорусском языке.